Gręžiniais ir žvalgymais georadaru nustatyta piliakalnių šlaitų, aikštelių bei pylimų, taip pat slėnio pakraštyje susiformavusių išnašų kūgių stratigrafija. Atliktų tyrimų duomenys suteikė itin daug naujos ir reikšmingos informacijos apie piliakalnių formavimą, iki XIII–XIV a. transformacijų ir po jų buvusį paleoreljefą. Aptiktos viduramžių miesto dalys, apie kurių egzistavimą iki šiol nežinota, taip pat rasti itin vertingi užmirkę geležies amžiaus kultūriniai sluoksniai su išlikusia nedegusia organika. Pagal atliekant tyrimus surinktus duomenis šiuo metu rengiamas spaudai straipsnis apie XIII–XIV a. vykdytus reljefo pakitimus, o detalesnė jų analizė ir interpretacija ateityje leistų analizuoti ir daugelį kitų temų.

The Investigation of the Kernavė Hillforts and in their Vicinity

In 2018, a field evaluation, georadar survey, and borehole survey were conducted at the Kernavė hillforts and in their vicinity. The investigation was conducted in connection with the scientific project 'The Landscape of Statehood: the Transformation of the Area Surrounding Lithuania's Historic Capitals'. During the investigation nine trial trenches and eight test pits were excavated, 158 boreholes made, and a 10.5 km georadar profile created (Fig. 1). The purpose of the investigation was to identify what earthwork was carried out during 13th–14th centuries in creating Kernavė's hillforts.

Iron Age and Medieval cultural layers with abundant finds and structures were discovered in the excavated test pits (Figs. 2, 5). The cultural layer in part of the test pits was waterlogged with well-preserved unburnt organic material (Figs. 3, 4). The test pits yielded data about the palaeorelief of the valley's edges and the formation of diluvial layers. The stratigraphy of the slopes, enclosures, and banks of the hillforts as well as of the mounds of transplanted soil that formed on the valley's edge were determined using boreholes and a georadar survey. The data from the conducted investigation yielded especially large quantities of new and significant information about the formation of the hillforts, the transformations prior to 13th–14th century, and the palaeorelief that existed after them. Part of the medieval city was discovered, the existence of which had been unknown up until now, and especially valuable waterlogged Iron Age cultural layers with surviving unburnt organic material were also found.

Rokas Vengalis

Tyrimai Kernavės senovės gyvenvietėje

2018 m. buvo tęsiami detalieji tyrimai Kernavės archeologinėje vietovėje esančios privačios sodybos teritorijoje. Anksčiau šioje vietoje tirta 1997, 2013 ir 2016 m. (*ATL 1996 ir 1997 metais*, 1998, p. 82–86; *ATL 2013 metais*, 2014, p. 98–104; *ATL 2016 metais*, 2017, p. 116–121). 2018 m. tyrimai buvo atliekami dėl sodyboje planuojamos ūkinio pastato rekonstrukcijos. 2018 m. ištirtos 6 perkasos, sudarančios vientisą 134 m^2 dydžio plotą. Šis plotas ribojasi su 1997 m. tirtu plotu 13 (1 pav.).

Tyrimai atlikti nugriovus iki tyrimų šioje vietoje stovėjusį pastatą. Tirtas plotas apėmė visą buvusio pastato plotą, praplečiant jį 1 m pločio juosta visu perimetru. Netirta tik pastate buvusio rūsio vietoje, kur kultūrinis sluoksnis neabejotinai sunaikintas. Taip pat netirta aplink pastatą ties jo R kampu – čia kalamuoju grąžtu nustatyta, kad esama gilių suardymų, atsiradusių kasant rūsio duobę.

Tirto ploto ŠV dalyje iki tyrimų stovėjo medinė pastato dalis, įrengta ant betoninių polinių pamatų, todėl archeologinio sluoksnio suardymai čia buvo nežymūs. Paviršiuje fiksuotas 20–50 cm storio supiltinis smėlio sluoksnis, supiltas XX a. statybų metu. Po šiuo sluoksniu atsidengė tamsiai pilko smėlio sluoksnis, sudarytas iš permaišyto archeologinio sluoksnio su XX a. kultūriniu sluoksniu. Jame aptikta ir nemažai archeologinių radinių – titnago dirbinių ir nuoskalų, keramikos. Po šiuo sluoksniu atsidengė geltono smėlio įžemis, kuriame išryškėjo archeologiniai objektai ir vėlyvi perkasimai.

Tirto ploto PR dalyje iki tyrimų stovėjo mūrinė pastato dalis, įrengta ant ištisinių betoninių pamatų, dalyje pastato buvo įrengtas apie 2 m gylio rūsys. Nugriovus pastatą, mūriniai pamatai palikti, nes rekonstruojamą pastatą planuota statyti ant tų pačių pamatų. Šioje tirto ploto dalyje suardymai buvo gerokai intensyvesni. Paviršiuje fiksuotas apie 1 m storio supiltinis smėlio sluoksnis, supiltas statant pastatą. Po šiuo sluoksniu atsidengė geltono smėlio įžemis. Įžemio paviršiaus struktūra rodo, kad prieš supilant statybinį sluoksnį, gruntas šioje vietoje buvo nukastas pašalinant kultūrinį sluoksnį ir viršutinę įžemio dalį. Išlikusiame nesuardytame įžemio horizonte fiksuotos keleto įgilintų archeologinių objektų dugninės dalys.

2018 m. ištirtame plote užfiksuota apie 40 įgilintų archeologinių objektų, tarp kurių buvo dvi neaiškios paskirties duobės, visi kiti – stulpavietės. Objektuose radinių aptikta nedaug, daugiau tik vienoje iš minėtų duobių. Pagal radinius – keramiką grublėtu paviršiumi – duobė gali būti datuojama viduriniuoju geležies amžiumi.

Permaišytame kultūriniame sluoksnyje ir objektuose surinkta keli šimtai archeologinių radinių, kurių didžiąją dalį sudarė grublėtoji ir brūkšniuotoji keramika. Taip pat aptikta keliasdešimt titnago radinių, šiek tiek molio tinko ir geležies šlako. Aptikti radiniai datuojami įvairiais laikotarpiais nuo akmens amžiaus iki XIV a., didžiausia jų dalis – I tūkst. viduriu.

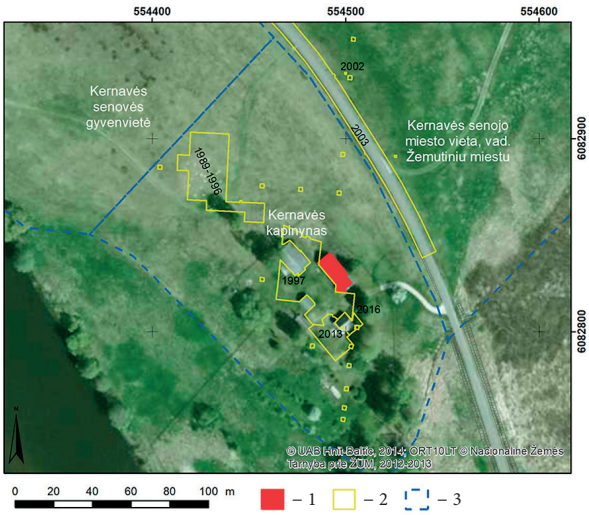

1 pav. Tyrinėtos vietos situacinis planas: 1 – 2018 m. tirtas plotas; 2 – ankstesniais metais tirti plotai; 3 – kultūros vertybių ribos. R. Vengalio brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigated site: 1 – area investigated in 2018; 2 – areas investigated in earlier years; 3 – boundaries of the cultural site.

2018 m. atlikti tyrimai papildė iš ankstesnių metų tyrimų žinomą informaciją apie šios vietos apgyvendinimą priešistorėje ir ankstyvaisiais istoriniais laikais, tačiau kokių nors duomenų, keičiančių ar reikšmingai praturtinančių turėtas žinias, neaptikta.

The Investigation at Kernavė Ancient Settlement

In 2018, the settlement's investigation continued with the excavation of another 134 m^2 on the grounds of a private house located on the Kernavė archaeological site (Fig. 1). The investigation was conducted after the demolition of a building that had stood at this site up

until the investigation. The archaeological layer at this site had been severely destroyed, only sunken objects having survived in better condition. About 40 sunken objects were recorded, including two pits with no clear purpose, all of the rest being postholes. Several hundred finds, the bulk of which consisted of rough and brushed pottery, were collected in the mixed cultural layer and in the objects. Tens of flint finds, some clay daub, and iron slag were also found. The discovered finds date to various periods from the Stone Age to the 14th century, the biggest part of them to the mid-1st millennium.

Gintautas Zabiela

Bilionių piliakalnio tyrimai

2018 m. vasarą pratęsti Bilionių piliakalnio (Šilalės r., Bilionių sen.) archeologiniai tyrimai, pradėti 2017 m. (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 123–127). Tyrimus sudarė 2 dalys: detalieji tyrimai ir žvalgymai. Kasinėta dviejose vietose: aikštelės P pakraštyje, į R nuo 2017 m. tirtos perkasos 2, bei į ŠV nuo piliakalnio matomo jo gynybinio griovio, kur 2018 m. pavasarį žvalgant piliakalnio aplinką buvo aptikta didesnė ypačiųjų radinių koncentracija. 5x3 m dydžio (15 m^2) perkasa 3 kasta aikštelėje. Joje kaip ir 2017 m. aptiktas 1,2–1,9 m storio radinių ir struktūrų turtingas kultūrinis sluoksnis (1 pav.). Jį sudaro pilka žemė, susiformavusi aikštelėje, ir rusvo pilto molio sluoksnis, formavęs pylimą aikštelės krašte. Įžemis – rausvas molis – gana ženkliai žemėja į P pusę, žymėdamas buvusį piliakalnio kalvos paviršių. Tyrimų metu aptikta įvairių struktūrų: 6 sudegę rąstai, akmenų grindiniai, stulpavietė, surinktas 31 ypatusis radinys, 577 keramikos šukės. Radiniai papildė Vlado Statkevičiaus muziejaus Šilalėje fondus.

Akmenų grindiniai atkasti 30–75 cm gylyje. Jie vietomis buvo kelių sluoksnių, netvarkingi, atkasti 1,3–2 m pločio lopais pilkoje žemėje į vidų nuo pylimo molio. Grindiniai sudaryti iš 3–20 cm skersmens dažnai briaunuotų tarsi perdegusių akmenų. Tarp akmenų aptikta

1 pav. Piliakalnio sluoksniai perkasos 3 R sienelėje. G. Zabielos nuotr.

Fig. 1. Hillfort layers in the E wall of Trench 3.

